

EKSAMEN		NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT	
GRAAD		12	
DATUM		NOVEMBER 2025	
VAK		EKONOMIE	
VRAESTEL		2	
PUNTETOTAAL		150	
TYDSDUUR (UUR)		2	
AANTAL BLADSYE		14	

SOUTH AFRICAN COMPREHENSIVE ASSESSMENT INSTITUTE
SUID-AFRIKAANSE KOMPREENSIEWE ASSESSERINGSINSTITUUT

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Beantwoord **VIER** vrae soos volg in die **ANTWOORDBOEK**:

AFDELING A: VERPLIGTEND

AFDELING B: Beantwoord **TWEE** van die drie vrae.

AFDELING C: Beantwoord **EEN** van die twee vrae.

2. Beantwoord slegs die vereiste aantal vrae.
Antwoorde wat die vereiste aantal oorskry, sal **NIE** gemerk word nie.
3. Dui duidelik aan die begin van die vraag die nommer van die gekose vraag aan, byvoorbeeld, **VRAAG 2**.
4. Nommer die antwoorde korrek volgens die numeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik word.
5. Lees die vrae aandagtig deur en begin **ELKE** vraag op 'n **NUWE** bladsy.
6. Beantwoord die vrae in volsinne en maak seker dat die formaat, inhoud en konteks van jou antwoorde voldoen aan die kognitiewe vereistes van die vrae.
7. Nie-programmeerbare sakrekenaars mag gebruik word.
8. Skryf netjies en leesbaar, slegs in **BLOU** ink.

AFDELING A: VERPLIGTEND

VRAAG 1

30 PUNTE – 20 MINUTE

1.1 MEERVOUDIGEKEUSE-VRAE

Verskeie opsies word as moontlike antwoorde vir die volgende vrae verskaf. Kies die korrekte antwoord en skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.8) in die ANTWOORDBOEK neer, byvoorbeeld 1.1.9 C ens.

1.1.1 Die aanbodkromme vir 'n firma in 'n volmaak mededingende mark het 'n ... helling.

- A negatief
- B horisontaal
- C positief
- D konveks

1.1.2 Die vraagkurwe wat oligopolistiese gedrag verduidelik, word deur sommige akademici beskryf as ...

- A geknakte.
- B vertikaal.
- C horisontaal.
- D sirkelvormig.

1.1.3 Die mark is nie in staat om die omgewing te beskerm nie, want dit word hoofsaaklik gedryf deur ...

- A sosiale belang.
- B eiebelang.
- C sosiale koste.
- D die gemeenskap.

1.1.4 Die implementering van inflasietekens is die verantwoordelikheid van die ...

- A Suid-Afrikaanse Inkomstediens.
- B Suid-Afrikaanse Reserwebank.
- C Departement van Finansies.
- D Departement van Handel en Nywerheid.

1.1.5 Toerisme-aktiwiteit is wanneer die maksimum duur van die verblyf minder as ... jaar(e) is.

- A tien
- B vyf
- C twee
- D een

1.1.6 Aardverwarming is die gevolg van die vrystelling van ... gasse in die atmosfeer.

- A kweekhuisgasse
- B natuurlike
- C suurstofryke
- D waterstof

1.1.7 'n Voorbeeld van 'n perfekte mark in Suid-Afrika is ...

- A brandstofmaatskappye.
- B die banksektor.
- C landbouboere.
- D Eskom.

1.1.8 'n Onvolmaakte mark met volledige inligting staan bekend as 'n ... mark.

- A monopolie
- B oligopolie
- C duopolie
- D monopolistiese mededinger

(8x2) (16)

1.2 PAS ITEMS

Kies 'n beskrywing uit KOLOM B wat ooreenstem met 'n item in KOLOM A. Skryf slegs die letter (A–J) langs die vraagnommers (1.2.1 tot 1.2.8) in die ANTWOORDEBOEK neer.

KOLOM A		KOLOM B	
1.2.1	Privaat voordeel	A	Ten minste een produksiefaktor is vas.
1.2.2	Kerninflasie	B	'n Toestand waar 'n land gelyktydig lae ekonomiese groei, hoë werkloosheid en hoë inflasie ervaar.
1.2.3	Buitelandse toerisme	C	Die eksklusiewe reg om 'n produk te vervaardig.
1.2.4	Swartmark	D	Voordele wat relatief meer is as waarvoor individue en die samelewing betaal.
1.2.5	Korttermyn	E	Uitsluiting van pryse van goedere en dienste wat hoogs wisselvallig is.
1.2.6	Patent	F	Wanneer 'n besoeker vir meer as een nag, maar minder as twaalf maande, van een land na 'n ander reis, en wie nie vergoeding ontvang nie.
1.2.7	Pareto-doeltreffendheid	G	Interne voordele vir diegene wat goedere produseer en daardie goedere koop.
1.2.8	Stagflasie	H	'n Onwettige mark waar goedere onwettig gekoop en verkoop word.
		I	'n Situasië waar hulpbronne nie herontplooï kan word om een verbruiker te bevoordeel sonder om 'n ander te benadeel nie.
		J	'n Produksieperiode waar alle produksiefaktore veranderlik is.

(8x1) (8)

1.3 GEE EEN WOORD/TERM

Gee EEN term vir elk van die volgende beskrywings. Skryf slegs die term langs die vraagnommers (1.3.1 tot 1.3.6) in die ANTWOORDBOEK neer.

(AFKORTINGS, AKRONIEME EN VOORBEELDE WORD NIE AANVAAR NIE.)

- 1.3.1 Mense wat natuurlike en ongerepte gebiede besoek.
- 1.3.2 Die storting van afvalstowwe in die omgewing.
- 1.3.3 Die bykomende inkomste wat die verkoper verdien as een ekstra eenheid van 'n produk geproduseer en verkoop word.
- 1.3.4 Die waarde van insette wat deur die entrepreneur besit en gebruik word in die produksieproses, soos geleentheidskoste.
- 1.3.5 Die oorspoel-effek van 'n ekonomiese aktiwiteit wat derde partye beïnvloed.
- 1.3.6 'n Uiterste styging in die algemene prysvlak word soms weghol-inflasie genoem. (6x1) (6)

TOTAAL AFDELING A: [30]

AFDELING B

Beantwoord enige **TWEE** van die drie vrae uit hierdie afdeling in die **ANTWOORDBOEK**.

VRAAG 2: MIKRO-EKONOMIE

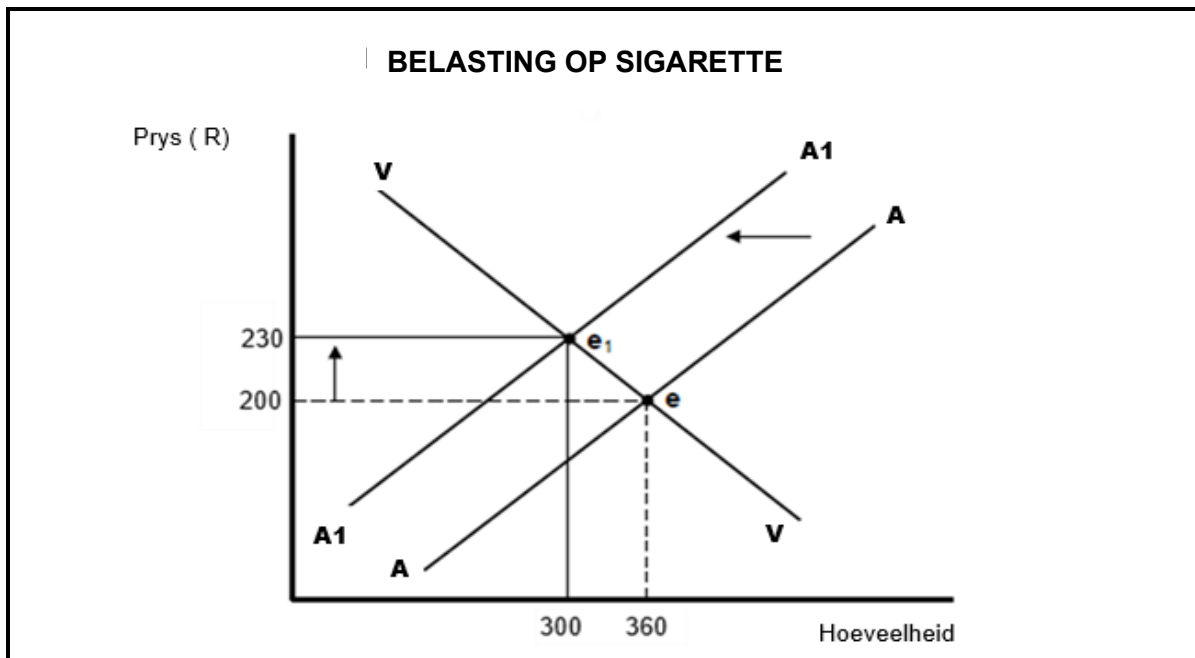
40 PUNTE– 30 MINUTE

2.1 Beantwoord die volgende vrae:

2.1.1 Gee enige TWEE soorte winste wat met markstrukture geassosieer word. (2x1) (2)

2.1.2 Verskaf 'n rede vir die hoë mate van interafhanklikheid tussen firmas in 'n oligopolie-mark. (1x2) (2)

2.2 Bestudeer die volgende grafiek en beantwoord die vrae wat volg:

[Bron aangepas vanuit: <https://homework.study.com/>]

2.2.1 Identifiseer die prys van sigarette voor die belasting geïmplementeer is, in die bostaande grafiek. (1)

2.2.2 Wat is die hoeveelheid gevra nadat die regering 'n belasting op sigarette gehet, in die bostaande grafiek? (1)

2.2.3 Beskryf kortliks die term *nie-merietegoedere*. (2)

2.2.4 Hoe kan die bogenoemde eksternaliteit markmislukking veroorsaak? (2)

2.2.5 Bespreek kortliks direkte beheer as 'n metode van regeringsinmenging om markmislukking te beheer. (2x2) (4)

2.3 Bestudeer die volgende uittreksel en beantwoord die vrae wat volg:

Suid-Afrika se mededingingswetgewing het spesiale voorwaardes vir maatskappysamesmeltings

Mededinging is 'n positiewe ding. Hierdie is die gemeenskaplike tema in wêreldwye mededingingswetgewing, wat daarop gemik is om monopolieë te voorkom.

Byvoorbeeld, as die twee prominentste maatskappye in 'n bedryf wil saamsmelt, sal 'n land se mededingingsowerheid waarskynlik die samesmelting verhoed. Sodanige oorheersing sal nie goed wees vir verbruikers nie, aangesien mededinging gewoonlik pryse verlaag en goed is vir produkgehalte.

Suid-Afrika is nie die enigste land wie se mededingingsbeleid voorwaardes van openbare belang insluit nie. Dit is egter die enigste een wat dit spesifiek in die doelwitte van die wet insluit, naamlik die Mededingingswet van 1998.

[Bron aangepas vanuit: <https://www.africanlawbusiness.com/>]

- 2.3.1 Identifiseer die primêre rede vir die noodsaaklikheid van 'n wêreldwye mededingingswet, soos uiteengesit in die bogenoemde uittreksel. (1)
- 2.3.2 Noem die instelling wat verantwoordelik is vir die toepassing van die mededingingswetgewing in Suid-Afrika. (1)
- 2.3.3 Beskryf kortliks die term *samesmelting*. (2)
- 2.3.4 Watter opsies is beskikbaar vir besighede as hulle 'n boete van die Mededingingskommissie sou wou betwis? (2)
- 2.3.5 Bespreek kortliks die voordele van verhoogde mededinging vir verbruikers in die ekonomie. (2x2) (4)
- 2.4 Onderskei tussen die vraagkurwe van 'n oligopolie en 'n monopolie. (2x4) (8)
- 2.5 Evalueer die gebruik van 'n koste-voordeel-analise (KVA) wanneer die regering 'n projek oorweeg. (4x2) (8)

[40]

VRAAG 3: KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES

40 PUNTE – 30 MINUTE

3.1 Beantwoord die volgende vrae:

3.1.1 Gee enige TWEE voorbeelde van vervoerinfrastruktuur wat vir toerisme benodig word. (2x1) (2)

3.1.2 Hoe kan 'n verlaging in inkomste-belastingkoerse bydra tot vraagtrek-inflasie? (1x2) (2)

3.2 Bestudeer die volgende artikel en beantwoord die vrae wat volg:

Is dit tyd om die geleentheid van hidrobreking te heroorweeg?

Die onlangse besluit deur Total Energies om sy gasprojekte in Suid-Afrika te onttrek, laat vrae ontstaan oor die toekoms van hidrobreking. Terwyl hidrobreking kan help om natuurlike gas te verskaf, kom dit ook met omgewingsrisiko's en uitdagings.

Dit is belangrik om die omgewingsrisiko's van hidrobreking te balanseer met die potensiaal om die ekonomie te versterk. Terwyl die vermindering van emissies van kritieke belang is, moet die ekonomiese voordele van hidrobreking, soos werkskepping en geleenthede vir entrepreneurs, ook oorweeg word.

Of hidrobreking steeds 'n goeie opsie is, hang af van hoe goed lande beide die omgewingsrisiko's en die ekonomiese voordele kan bestuur, en dit is dalk nie 'n volhoubare langtermynoplossing nie, aangesien die wêreld na skoner energie beweeg...

[Bron aangepas vanuit: <https://www.dentons.com/>]

3.2.1 Identifiseer EEN positiewe bydrae wat hidrobreking kan lewer tot die ekonomie soos genoem in die bogenoemde uittreksel. (1)

3.2.2 Noem EEN ander vorm van brandstof wat in Suid-Afrika gebruik word. (1)

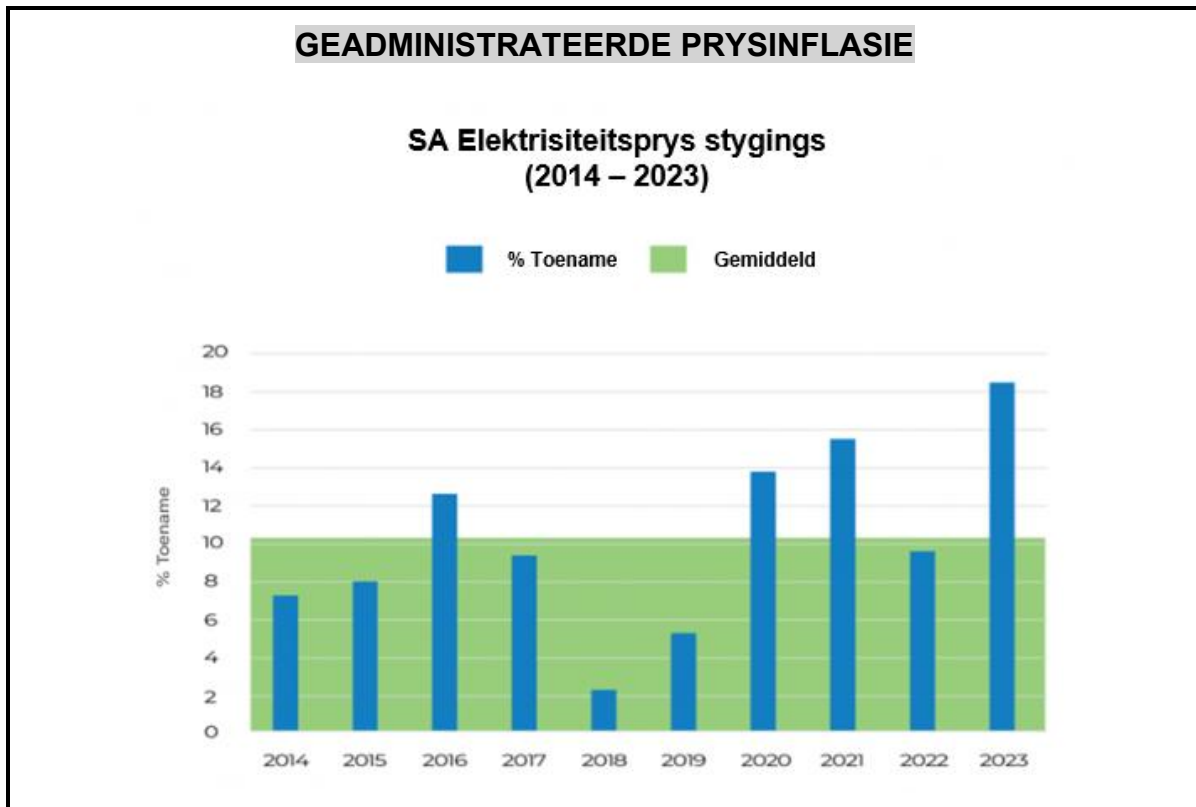
3.2.3 Beskryf kortliks die term *omgewingsubsidie*. (2)

3.2.4 Verduidelik die gebruik van *onderwys* deur die openbare sektor om omgewingsvolhoubaarheid te bevorder. (2)

3.2.5 Bespreek kortliks die negatiewe impak wat chemiese afval op die omgewing kan hê. (2x2) (4)

3.3 Bestudeer die volgende grafiek en beantwoord die vrae wat volg:

[Bron: <https://www.prepaid24.co.za/page/article-best-way-to-prepare-for-sa-annual-price-hike>]

- 3.3.1 Identifiseer die persentasie toename in elektrisiteitspryse in 2023 vanaf die bostaande grafiek. (1)
- 3.3.2 Noem die staatsbeheerde maatskappy wat verantwoordelik is vir die opwekking van elektrisiteit in Suid-Afrika. (1)
- 3.3.3 Beskryf kortliks die term *geadministreerde prysinflasie*. (2)
- 3.3.4 Waarom sou die regering geadministreerde pryse op gesondheidsorg toepas? (2)
- 3.3.5 Bespreek kortliks die belangrikheid van elektrisiteitsprys regulering in Suid-Afrika. (2x2) (4)
- 3.4 Verduidelik die impak van toerisme op *armoede* en *werkloosheid*. (2x4) (8)
- 3.5 Ontleed die gevolge van inflasie vir die ekonomie. (4x2) (8)

[40]

VRAAG 4: MIKRO-EKONOMIE EN KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES
40 PUNTE – 30 MINUTE

4.1 Beantwoord die volgende vrae:

4.1.1 Gee enige TWEE voorbeelde van gemeenskapsgoedere. (2x1) (2)

4.1.2 Watter effek het klimaatsverandering op die produksie van goedere en dienste? (1x2) (2)

4.2 Bestudeer die volgende prentjie en beantwoord die vrae wat volg.

3 Werklike Voorbeelde van Monopolistiese Kompetisie

Restaurante

Kitskos
Maatskappy

Kleinhandel
Nywerheid

Monopolistiese mededingers gebruik verskeie nie-prysmededingsmetodes, soos advertensies, verpakking en dienste, om kopers aan te trek. In die kort-termyn kan hulle ekonomiese winste behaal, maar in die lang termyn word slegs normale wins bereik.

[Bron: <https://www.slideshare.net/slideshow/lec-23-monopolistic-competition/240864232#6>]

4.2.1 Identifiseer EEN metode in die inligting hierbo wat in nie-prysmededinging gebruik word. (1)

4.2.2 Noem EEN ander voorbeeld van monopolistiese mededinging. (1)

4.2.3 Beskryf kortliks die term *nie-prysmededinging*. (2)

4.2.4 Verduidelik die eienskappe van markinligting in 'n monopolistiese mededinging. (2)

4.2.5 Bespreek kortliks die rede waarom monopolistiese mededingers slegs normale wins op die lang termyn behaal. (2x2) (4)

4.3 Bestudeer die volgende uittreksel en beantwoord die vrae wat volg:

SA TOERISME HERSTEL STEEDS.

Suid-Afrikaanse Toerisme (SAT) het die Januarie tot Junie-syfers vrygestel wat toon dat internasionale toerisme nog nie terug is na sy 2019-vlakke nie, terwyl binnelandse toerisme effens teruggeval het vanaf 2023-vlakke vir die halfjaar.

Binnelandse oornag verblyf in H1 het 17,8 miljoen bereik, 'n afname van 5,3% teenoor H1 2023 op 18,8 miljoen. Die binnelandse statistieke is vergelyk met 2023 omdat 2019-vlakke (8,6 miljoen) reeds in 2022 (15,2 miljoen) oortref is.

Binnelandse daguitstappies was 54,3 miljoen, 'n afname van 32,8% teenoor 2023. Die totale binnelandse oornagbesteding het R55,7 miljard bereik, 'n toename van 6,1%, met 'n gemiddelde oornagbesteding van R3 114,11,3%.

Die gemiddelde verblyf-lengte was 3,7 nagte, 'n toename van 5,4%.

[Bron aangepas vanuit: [HTTPS://www.travelnews.co.za/article/sa-tourism-still-recovery](https://www.travelnews.co.za/article/sa-tourism-still-recovery)]

- 4.3.1 Identifiseer die algemene tendens van binnelandse toerisme in 2023 soos uiteengesit in die bogenoemde uittreksel. (1)
- 4.3.2 Noem die instelling wat verantwoordelik is vir die vrystelling van die toerismestatistieke. (1)
- 4.3.3 Beskryf kortliks die term *binnelandse toerisme*. (2)
- 4.3.4 Wat kan lei tot 'n moontlike toename in binnelandse toerisme in Suid-Afrika? (2)
- 4.3.5 Bespreek kortliks die bydraes wat die Suid-Afrikaanse regering tot toerisme kan lewer. (2x2) (4)
- 4.4 Verduidelik met behulp van 'n volledig benoemde grafiek die langtermynwins wat deur 'n individuele produsent in 'n perfekte mark verdien kan word. (2x4) (8)
- 4.5 Ontleed die invloed van die Verbruikersprysindeks op die ekonomie. (4x2) (8)

[40]

TOTAAL AFDELING B: [80]

VRAAG 5: MIKRO-EKONOMIE**40 PUNTE – 40 MINUTE**

- Bespreek in detail hoe die volgende faktore lei tot die wantoedeling van hulpbronne in die mark:
    - Ontbrekende markte. (8)
    - Onvolmaakte verspreiding van inkomste en welvaart. (8)
    - Gebrek aan inligting. (10)
  - Evalueer die impak van monopolieë op die verbruiker en produsente. (10)
- [40]**

OF**VRAAG 6: KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES****40 PUNTE – 40 MINUTE**

- Bespreek die volgende groot omgewingsprobleme wat lande wêreldwyd raak.
    - Verlies aan biodiversiteit. (8)
    - Verlies aan inheemse kennis. (8)
    - Klimaatsverandering. (10)
  - Evalueer die voordele van infrastruktuurontwikkeling vir toerisme op die omgewing. (10)
- [40]**

TOTAAL AFDELING C: [40]**GROOTTOTAAL: [150]**